

MARŠ SMRTI OD BORA DO CRVENKE I DALJE...

Dr Đorđe Fišer rođen je 6. marta 1920. godine u Titelu, od oca Lea Fišera i majke Irene, rođene Štajnic. Imao je sestru Veru, rođenu 1922. godine

Gimnaziju je završio u Novom Sadu. Medicinski fakultet je upisao u Beogradu, ali je studije prekinuo po izbijanju rata 1941. godine. Njegova cela porodica najpre se krila u Srbiji. Po povratku u Novi Sad, odveden je na prinudni rad, a od jula 1943. do septembra 1944. godine bio je na prinudnom radu u Borskom rudniku. Odatle je sa ostalim logorašima morao da se povlači u „maršu smrti“ – preko Beograda i Crvenke do Baje. Tu je dospao u bolnicu zbog rane na nozi.

Posle oslobođenja stupio je u Jugoslovensku narodnu armiju. Studije je završio posle rata, na Medicinskom fakultetu u Beogradu. Specijalizirao je otorinolaringologiju i u toj grani postigao značajne uspehe. Nastanio se i radio u Novom Sadu. Učestvovao je na mnogim naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu u svojstvu načelnika ORL klinike u Novom Sadu. Bio je redovni profesor na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu.

Svoju najužu porodicu izgubio je u ratu. Majka je stradala u Aušvicu, otac je iz Aušvica deportovan i na putu je umro, dok je sestra umrla od tifusa posle evakuacije Aušvica, 27. januara 1945. godine. Ima sina dr Aleksandra Fišera, takođe lekara otorinolaringologa, i dvoje unučadi.

Dr Đorđe Fišer je umro 25. aprila 1989. godine. Sahranjen je u Beogradu na Jevrejskom groblju.

Putevima Bačke prošla je, krajem septembra i u prvoj polovini oktobra 1944. godine, kolona Jevreja. Na njima, bilo ih je oko 2500, primenjeno je „konačno rešenje“ još na bačkoj zemlji. Toliko ih je ubijeno samo na tom „maršu smrti“.

NEDOSTOJNI...

Noću između 6. i 7. oktobra 1944. godine firma „Gläser – Welker – Rauch“ u Crvenki postala je mesto strašnog zločina. Za mnoge Jevreje na maršu iz Borskog rudnika, put se tu završio. S pucnjima fašističkih vojnika mešali su se odjeci topovske kanonade. Front je bio već suviše blizu da se ne bi čule, ali su esesovski zločinci i dalje ubijali tokom cele noći, nedužne Jevreje u pitomoj bačkoj ravnici, kraj stare ciglane.

Samo nekoliko dana pre i tokom te noći opljačkano je i ubijeno 2500 nedužnih ljudi. Međutim, njihov marš smrti počeo je mnogo ranije, još onog dana kad je, početkom 1942. godine, hortijevski parlament usvojio zakon o narodnoj odbrani, po kojem su svi Jevreji muškarci bili obavezni da stupe u radnu službu.

U Boru su radili najteže poslove, bili su zlostavljani i umirali su od iznemoglosti.

EVAKUACIJA

Došla je jesen 1944. godine. Dana 16. septembra skupili su radne obveznike Jevreje, u Boru, i saopštili im da idu kućama, odnosno da će ih evakuisati. Rečeno im je da će oni koji ne mogu da idu ostati u logoru, ali da niko neće snositi odgovornost za njihovu ličnu bezbednost. Upozorili su ih da niko iz kolone ne sme izostati, jer će kolonu pratiti četnici Koste Pećanca.

Grupa od oko 3 600 Jevreja iz Borskog rudnika kretala se preko Male Krsne i Smedereva. Putovalo se osam dana, spavalo u blatu i vodi. Kilogram hleba bila je sva hrana za put. Na čelu kolone i, kao njeno obezbeđenje, išli su mađarski vojnici na konjima, dok su se oficiri kretali biciklima.

Za sve vreme ovog iznurujućeg puta kolonu su zasipale besmislene komande, ukrštali se i mešali odjeci s leva i desna, ispred i iza njih:

- Brže!
- Korak.
- Ne izostaj iz kolone!
- Ko ne poštuje komande. biće streljan!

Prva žrtva pala je već u Smederevu. Pogoden u stomak, nesrećnik je umirao u mukama. Pokušaji lekara logoraša da mu pomognu grubo su osujećeni. Kolona je krenula dalje, čule su se zaglušujuće komande, ljudi su se bezvoljno postrojavali da bi nastavili put. Kad su se preko Dunava skelom prebacili u Pančevo, svi su ličili na utvare.

Stanovnici Pančeva, koji su se tu zatekli, shvatili su ko su učesnici ovog neljudskog transporta, pa su pokušali da im donesu hranu i okrepe ih za nastavak puta. Ovi plemeniti pokušaji građana nisu primljeni sa odobravanjem kod sprovođenika kolone.

– Odbij! – dreknuo je vojnik i podigao kundak u nameri da njime udari.

Mnogi ljudi se nisu obazirali na naredbe, već su sprovođenima i dalje davali hranu.

– Zašto im ne date da uzmu hleba? – usudili su se da pitaju vojnike.
– Onima koji treba da umru ne daje se hrana! – odsečno je odgovorio Nemaac.

Među Pančevcima se našlo i onih koji su želeli da pomognu dosta brojnoj ekipi naoružanih i surovih vojnika i stražara. Folksdojčeri iz ovog grada pojačali su stražu oko sprovođenih. Čuli su se potmuli udarci kundacima, psovke i uvrede. Put se nastavljao.

„TAKO JE LEPO UMRETI NA MESEČINI“

Iznemogli su zaostajali. Nemci su ih okupljali i odvodili u kafanu „Zvezda“ u Pančevu. A takvih nije bilo malo. Skupljeno ih je 133.

Sa svojim krvavim naumom, Nemci su hteli da otpočnu što pre. Već 1. oktobra, među zatvorenima su tražili dobrovoljce za rad. Time je, u stvari, označen početak masovnog pokolja. Javilo ih se dvadeset. Odveli su ih u susednu prostoriju, pretresli, oduzeli im dokumenta i dragocenosti i poterali ih dalje.

Išli su u pravcu mesta Jabuka. Na trećem kilometru od Pančeva, gde je još uvek stajala putareva kućica, naređeno im je da skrenu. Kad su se udaljili oko 500 metara od drumu, naređeno im je da iskopaju rov dugačak pet metara, dubok dva, a širok četiri metra. U međuvremenu

počeo je da se spušta mrak. Nemač sa oficirskim epoletama obratio se jednom vojniku rečima:

– Odlazim u Pančevo. Jama da bude gotova do mog povratka.

Seo je na motocikl i udaljio se.

Nešto docnije jama je bila gotova. Jevreji su po naređenju prisutnog oficira napustili mesto rada i uputili se drumom prema Pančevu. Tek što su malo odmakli sreli su onog oficira na motociklu s još dvojicom Nemačaca. On im je naredio da se vrate nazad. Dotali su ih do rova i postrojili po četvoricu. Kanapom su im vezali ruke i naredili da načine krug na desnoj strani rova i pođu prema putarevoj kućici, okrenuti licem prema njoj. Prvo su odveli zadnju četvoricu. Nakon izvesnog vremena čuli su se pucnji i jauci. Došla su na red druga četvori- ca, pa treća.

Inženjer Malek mi je ispričao da je u, međuvremenu, dok još nije došao red na njega, uspeo da odreši svezane ruke, ali ih je i dalje držao kao da su vezane. Pošao je sa grupom čim im je naređeno. Kad su stigli do jednog šanca na uzvišici prema Tamišu, okrenuti licem prema reci, zaustavila su ih dva nemačka vojnika sa uperenim mitraljezima.

Na pola metra ispred sprovedenih nalazila se zategnuta žica iza koje se protezao prilično dubok jarak obrastao žbunjem.

Trenutak je bio više nego sudbonosan. Malek je prozreo namere Nemačaca. Okrenuo se oficiru koji je stajao desno od njega i rekao mu na nemačkom jeziku:

– Gde je vaša velika nemačka kultura? Šta smo skrivili da nas ubijate kao pse? Radili smo u Mađarskoj osam meseci u logoru, bez hleba, odeće i plate, radili smo u Boru, naše porodice nisu imale šta da jedu, radili smo 14 meseci za vas – Nemce! Ja sam kao inženjer dobio priznanje od vašeg oberinženjera Zajlea, a sad hoćete da nas pobijete! Obećali ste da ćete nas pustiti porodicama, kućama, a sada? Pustite me! Čekaju me kod kuće žena i dvoje dece! Nemate srca! Nemate Boga! – uzviknuo je na kraju.

Nemački oficir ga je hladno gledao i rekao:

– Tako je lepo umreti na mesečini.

Naređeno im je da se okrenu nalevo-krug. Izvršili su naređenje. U tom trenutku Malek se okrenuo oficiru koji mu je bio sa strane, bacio se na njega, oborio ga i skočio u jarak. Sa neznatnim ogrebotinama i malo ugruvan, nastavio je da beži prema zasadu suncokreta, udaljenom desetak metara. Već su ga štitile visoke stabljike suncokreta kad su za njim odjeknuli pucnji. Prilegao je. Primetivši da Nemci pucaju nasumce, prebacio se do obale Tamiša i zagazio. Plašio se da za plivanje neće

imati snage. Ipak je uspeo da prepliva na suprotnu obalu i stropoštao se od iznemoglosti. Za to vreme Nemci su baterijskim lampama osvetljavali teren i tražili ga.

Od iscrpljenosti nije mogao dalje. Uvukao se u stog sena i u njemu proveo četiri dana. Glad ga je naterala da napusti to sklonište i potraži novo. Uputio se prema jednoj kući, po čijoj je fasadi zaključio da nije nemačka. Nije se prevario. Stevan Milošev, zemljoradnik, pružio mu je utočište. Nakon nekoliko dana oslobođena je Jabuka. Malek je ostao živ.

ZA NJIVE I CRVE BIĆE IH DOSTA

Jevreji su nastavili put. Između Perleza i Titela naišli su na kore od lubenica, razbacane po putu i oko njega.

– Jedito! – dreknuo je neko od stražara.

Tridesetak izgladnelih iz kolone, koji su bili najbliži, pohrlili su korama. Odjednom se po njima prosuo rafal. Začuli su se jauci.

– Za njive i crve biće ih dosta – primetio je jedan podoficir.

Kolona je nastavila put. Iza njih su ostala zgrčena tela pobijenih, nalik na hrpe razbacanih krpa.

Preko Titela transport je, 2. oktobra, stigao u Novi Sad. Nakon kraćeg zadržavanja, nastavili su prema Srbobranu. Prolazeći kroz Sirig, gde su okupatori kolonizirali svoj živalj, pokušalo je bekstvo nekoliko logoraša. Neko od mesnog stanovništva ih je odao, uhvaćeni su i streljani. Dok su prolazili kroz Sirig, grupa dece iz fašističkih porodica im se rugala:

– Svaki Jevrejin je vucibatina, ma šta bio, on hleb zarađuje samo prevarom.

U Novom Vrbasu kolonu je presekle grupa folksdojčera koja je izlazila iz crkve. Usledilo je naređenje:

– Stoj!

Kolona je stala. Logoraši, iznureni i izgladneli, danima neumivljeni, jedva su stajali na nogama, skamenjeni od neprekidnog koračanja. Nemci su ih opkolili, pljuvali, vređali i smejali im se u lice.

Logorašima je naređeno da poležu u jednu jamu usred Vrbasa i to – jedni preko drugih. Folksdojčeri su, uz blagonaklone osmehe stražara, pljačkali ono što je još bilo za pljačkanje i odgovaralo njihovom ukusu. Kolona je tek posle toga krenula dalje, ispraćena urlanjem grupe folksdojčera:

– Najsrećniji dan našeg života biće kad jevrejska krv bude potekla ulicama!

POSLEDNJE POSTROJAVANJE. GOSPODO!

Marš smrti se nastavio. Sada već znatno smanjena grupa, koja je brojala 3.600 Jevreja, proređena ubistvima, usputnim umiranjem od gladi i iznemoglosti, ne mogavši da se smesti u Crvenki, na putu prema Somboru, skrenula je sa ceste u napuštenu halu nekadašnje ciglane, neposredno kraj mesta. Izmučeni putovanjem, logoraši su se prosto bacili na zemlju. U rano jutro ustali su očekujući pokret, ali je narednje izostalo. Taj dan je prošao u neizvesnosti i spustila se noć. Ništa! Drugi dan, i druga noć. I – opet ništa! Dani i sati su prolazili u nemirnom iščekivanju.

Tek 7. oktobra primećeno je komešanje stražara. Izdvojili su grupu od oko 800 Jevreja i nastavili put prema Somboru. Glavnina je ostala u ciglani. Oko 9 sati uveče, među logoraše je upao jedan mađarski mlađi vodnik i obratio im se rečima:

– Predajte meni dragocenosti i novac, Nemci će vas ionako streljati!

Pokrenula su se izlomljena tela, podigle su se razbarušene glave i okrenule onamo odakle se čula komanda. Neki su ustali i predali ono što su još imali. Podoficir je sve to uzeo i na kraju rekao:

– Ovo je poslednje postrojavanje, gospodo!

Po obavljenom poslu, zadržao se neko vreme, posmatrajući Jevreje, uživajući u njihovom uznemirenju i strahu.

Nedugo potom, u ciglanu je upala grupa razjarenih esesovaca. Tu, pred očima svih, iz pušaka su ubili petoricu Jevreja. Bahato i beskrupulozno, kao da su hteli da ubiju i poslednji zračak nade u spasenje, ako ga je neko od logoraša još imao.

Kasno uveče, oko jedanaest sati ciglanom su odjeknule komande:

– Diži se! Brzo! Brzo! U stroj po deset! Predajte sav novac i dragocenosti! Ko to ne bude učinio, biće streljan! Ako se ne odazovete naredbi, bićete desetakovani. Potom su ih u grupama po dvadeset prebacivali u susedno dvorište, uz objašnjenje da tamo treba da ih pretresu i ustanove nije li neko šta sakrio.

U jednoj grupi je, između ostalih, bio i *Vilim Potesman* iz Subotice, koji o tom događaju priča:

„Kad je došao red na mene, dao sam sve što su tražili. Odnosno, ono što se još zadržalo. Posle toga sam prebačen u

susedno dvorište. Mada se čula povremena pucnjava, nisam mogao da slutim o čemu se radi. U dvorištu se dizala humka, a ispred nje se protezala dugačka jama. Na strani humke stajalo je oko 20 esesovaca s puškomitraljezima na gotovs. U jarku i oko njega videli su se leševi i krv. Naređeno nam je da stanemo. Svaki od nas imao je naspram sebe krvnika, a ispred sebe jedan ili dva leša. Od dželata smo dobili nalog da stradalnike bacamo u jamu. Dozvoljeno nam je da se međusobno oprostimo. Izljubili smo se pa je svaki uhvatio svog mrtvog druga, povukao ga u jamu i bacio. Ja sam podigao leš meni nepoznatog Jevrejina. Ali, kad sam ga bacio u jamu, i sâm sam skočio. Prolomili su se pucnji, pao sam na dno, a preko mene leševi mojih drugova. Posle sam izgubio svest.

U međuvremenu su nemački vojnici dovodili nove žrtve, svrstavali ih na rub jarka i kosili mitraljeskom vatrom. Nailazile su grupe za grupama. Jevreje su ubijali i u dvorištu ciglane. Po koji revolverski hitac označio bi obračun sa onima koji su pokušavali, ranjeni, da se spasu.

Ne znam koliko je ovo trajalo. Kad sam počeo da dolazim k svesti, video sam, oko sebe, samo mrtve. Bilo ih je toliko da nisam mogao da ih izbrojim. Obuzela me je jeza. Poneki grumen zemlje odronjavao se u raku. Osećao sam sladunjav miris leševa i krvi. Povremeno su se čuli jauci i krkljanje.

Učinilo mi se da oko mene više nema straže. Pokušao sam da se podignem, ali je podalje od mene neko upalio baterijsku lampu. Snop svetlosti šetao se jamom. Stražari su tragali za preživelim. Približavali su se meni. Lice mi je bilo krvavo. U poginulog do mene lobanja beše prepolovljena. Zamazao sam se njegovim mozgom. Zastao mi je dah. Svetlost je došla do mene i preletela me. Laknulo mi je. Sa druge strane čulo se zapomaganje. Nakon ovoga, svetiljka se ugasila i opet je zavladao mrak. Fašisti su počeli da bacaju ručne bombe. Ne znam koliko ih je bačeno – oko desetak, možda i više. Ranjen sam u desnu ruku. Od smrti spasli su me leševi mojih mrtvih drugova. Krvnici su zaključili da nemaju više šta da čuvaju, pa su napustili stratište. Rastužio sam se što više nikada neću videti one s kojima me je sjedinila patnja, ali sam se ubrzo oteo tom utisku – trebalo je bežati daleko od te jame smrti.

Kada sam odmakao, okrenuo sam se prema ciglani. Bila je mračna i strašna. Antal Nanai, iz Crvenke, pružio mi je utočište i krio me do oslobođenja.

Nakon ove vartolomejske noći XX veka, preostali Jevreji iz Borškog rudnika – njih oko 1 600 kretali su se dalje na putu u smrt, pod utiskom strašnog pokolja. Kolone su napustile ciglanu. Oko 6 sati izjutra napustila ju je i poslednja grupa. Ostavili su svoje nesahranjene drugove i masu predmeta, knjiga, školskih uverenja i pisama, kao trag da je tu bila masa ljudi kojih više nema, kao dokaz krvavog zločina hitlerovaca. Nekoliko dana posle pokolja, 7. okupatorska žandarmerija naredila je meštanima da pokopaju leševe.

Đorđe Laufer bio je u grupi koja je preživela pokolj. Prilikom napuštanja ciglane, uspeo je da pobegne iz kolone. On o tome priča:

„Bio sam u poslednjoj grupi koja je napustila ciglanu. Pri ulasku u Crvenku, išli smo pokraj jedne njive, zasejane kukuruzom. Bilo je jutro i mesni folksdojčeri bili su na nogama. Posmatrali su nas. Iskoristio sam nesmotrenost stražara i dohvatio se kukuruza. Još trenutak i trebalo je da zamaknem neopažen, ali su me trgli povici na nemačkom:

„Eno ga, beži! Ubijte hulju!”

Okrenuo sam se. Za mnom je trčao Namac. Skinuo je s ramena pušku i opalio. Nastavio sam da trčim po njivi ali me je on stigao i udarcem kundaka oborio na zemlju. Čuo sam pucanj. Nesnosan bol proširio mi se glavom. Krv mi se slivala u grlo. Gutao sam je da me ne bi ugušila, a činilo se da teče iz nekog nepresušnog izvora. Potonuo sam u mrak.

Probudio me je bol u grudima. Stresao sam se i otvorio oči. Iznad mene stajao je mađarski vojnik. Naredio je da ustanem. Sproveo me je do ciglane, gde sam zatekao grupu mađarskih vojnika. Prišao mi je jedan podoficir, udario nekoliko puta cokulom i pesnicama me oborio na zemlju. Naredio je nekom vojniku da me čuva dok se on ne vrati. Posle nekoliko minuta udaljio se s ostalima. Podražavao sam što sam više mogao čoveka koji spava, disao sam što ravnomernije. Trenuci su bili beskrajno dugi. Vojnik je neko vreme buljio u mene, a onda je počeo da mi se približava. Očekivao sam. Odjednom sam osetio kako me njegovi prsti dodiruju, spuštajući se u moje džepove. Prevrnuo me je na bok, pretresajući džepove pantalona. Odgurnuo me je uz psovku – džepovi su već ranije bili ispražnjeni. Udaljio se, razočaran.

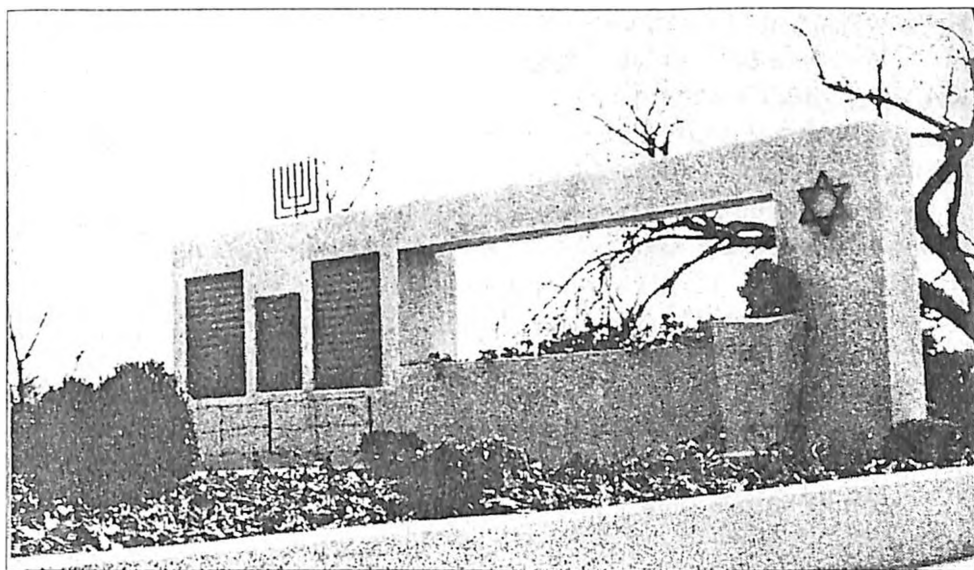

Kad sam osetio da se udaljio, pogledao sam oko sebe, podigao se i puzeći izvukao iz ciglane. Kao sulud trčao sam kroz kukuruze ne znajući gde se nalazim, ali sam, nakon nekoliko trenutaka, morao da zastanem da se izdavam. Do oslobođenja me je krila porodica Bošnjak“

POMOLITE SE BOGU PRED STRELJANJE!

Grupa logoraša koja je otišla iz Crvenke pre masovnog ubijanja, u noći između 7. i 8. oktobra, upućena je prema Somboru. Vođa kolone bio je podoficir SS Handžar divizije Alija Sentešić, iz Sarajeva. Sa njim je bilo još tridesetak esesovaca.

Od Crvenke do Sivca čule su se komande:
„Trčećim korakom! Glave dole!“

Spomenik u Somboru Jevrejima prinudnim radnicima u Borskom rudniku, koje su nacisti ubili u Crvenki 1944. godine

Ko je podigao glavu bio bi od esesovaca udaren kundakom ili bičem.

U Sivcu, u jednom dvorištu, sprovođenima je naredeno da kopaju dve jame. Kad su obe bile gotove, pala je naredba:

„Pomolite se bogu pred streljanje! Svi ćete biti pobijeni! Lezite na zemlju!“

Razgovarati se nije smelo. Pažnja stražara bila je usredsređena na to da pronađu žrtvu i da je udarcima kundaka ubede da se tog reda mora održati.

Trojicu Jevreja naterali su da se popnu na drvo i da pevaju pobožne pesme.

Pala je noć. Počela je da pada kiša. Spavanje je bilo dozvoljeno samo u sedećem stavu, bez upotrebe pokrivača. Ljudi su sedeli podnoseći strahovite muke. Bili su mokri do kože, a boravište se pretvorilo u veliku kaljugu.

U zoru 8. oktobra izdato je naređenje za pokret.

Ubistva su se redala duž celog puta Sivac–Sombor. Svakog ko nije išao dovoljno brzo esesovci su ubili. Na tom putu ostalo je oko 150 žrtava.

U Somboru su logoraše smestili u sinagogu, a nakon tri dana put je nastavljen, preko Bačkog Monoštor, za Mohač.

Na mostu preko rečice Kodoš, na putu Bački Monoštor–Bezdan, ubijeno je još 10 Jevreja.

U Mohaču su komandu nad sprovođenjem preuzeli mađarski vojnici.

Istovremeno je, nakon pokolja u Crvenki, glavnina Jevreja, njih oko 1.600, sada umanjena za oko 160 ubijenih, krenula dalje na put za Sentkiraljsabađu. Ubistva su pratila i ovu deonicu smrti. Ubijen je svako ko se zaustavio da pije vode ili obavi nuždu. Na kraju, fašisti više nisu tražili povod za ubijanje.

U blizini Starog Sivca, kolonu je presreo jedan motociklist sa šmajserom. Zaustavio se, obuhvatio kolonu pogledom, potegao šmajser i počeo da puca.

Kolona se uskomešala, ali je ipak nastavila put. Ličila je na kolonu mrava koju je neko prekinuo. Usiljeni marš se nastavio tokom celog dana i noći. Nailazili su na leševe – dokaz da je tuda proterana prethodna grupa.

Između Sivca i Krnjaje naišli su na prugu Sombor – Bečej. Čula se tutnjava. Kolona se zaustavila. Nailazio je voz. Kada se kompozicija približila, prepoznali su zelenkaste uniforme. Bio je to transport nemačkih vojnika u povlačenju. Lokomotiva je zloslutno šištala, povećavajući brzinu. Žurilo im se.

Odjednom, pucnji! Nemci su iz voza otvorili vatru na nedužne ljude i ubili njih oko šezdeset.

Izmučena kolona stigla je u Krnjaju i smestila se na salaš Adama Džinića. Logoraši su plegali na njivu zasejanu detelinom. Naređeno

im je da se licem okrenu prema zemlji. Oko "odmarališta" bile su njive sa šećernom repom. Izgladneli ljudi su jurili prema repi, vadili je rukama i jeli.

Ali, ponovo su se začuli pucnji. Nemci su ubili desetak ljudi, a ostali su ustuknuli. Izdvojili su petoricu i naredili im da sahrane ubijene, da bi i njih odmah posle toga ubili. Ubijali su metkom u potiljak ili grlo.

Vlasnik salaša zatražio je od vojnika da mu vrate ašove i lopate. Ovi su se kao začudili i zapitali:

„Zar vam to nije vraćeno?“

Okrenuli su se prema koloni i desetorici naredili da se izdvoje. Ljudi su ustuknuli nazad znajući šta ih očekuje. Esesovci su im prišli, izvukli iz mase desetak njih i streljali.

Oko četiri sata popodne krenuli su prema Somboru. Tamo su došli pod komandu Sentešićevih esesovaca. Na daljem putu ubijeno je još oko 40 ljudi. Bosanski esesovci napuštali su ubijene tek kad bi im, prethodno, britvom povadili zlatne zube.

Obe grupe su preko Baje, gde je autor ovih redova zadržan u bolnici, dospеле do Sentkiraljsabađe, gde su pale u ruke potpukovnika Maranjija, koji je svoju vlast najavio time što je naredio da se streljaju sedmorica Jevreja. Iz Sentkiraljsabađa su, krajem oktobra, preživeli Jevreji, njih nešto više od 1.000, deportovani u razne koncentracione logore gde su delili sudbinu svojih sunarodnika.